

LBRIS

We know
books

JULES VERNE

SFINXUL GHETĂRILOR

Ilustrații de Roux

Traducere de Iulian Comănescu

LITERA
București

PRIMA PARTE

I. <i>Insulele Kerguelen</i>	5
II. <i>Goeleta Halbrane</i>	17
III. <i>Căpitanul Len Guy</i>	30
IV. <i>Din Insulele Kerguelen în Insula Prințul Edward</i>	43
V. <i>Romanul lui Edgar Poe</i>	59
VI. „ <i>Ca un giulgiu care se cascade</i> “	76
VII. <i>Tristan da Cunha</i>	88
VIII. <i>Pe drum către Insulele Falkland</i>	101
IX. <i>Echiparea lui Halbrane</i>	113
X. <i>Începutul expediției</i>	127
XI. <i>Din Sandwich la cercul polar</i>	140
XII. <i>Între cercul polar și banchiză</i>	154
XIII. <i>De-a lungul banchizei</i>	167
XIV. <i>O voce în vis</i>	180
XV. <i>Insulița Bennet</i>	191
XVI. <i>Insula Tsalal</i>	202

PARTEA A DOUA

I. <i>Dar Pym?</i>	215
II. <i>O decizie luată</i>	229
III. <i>Grupul dispărut</i>	241
IV. <i>Din 29 decembrie pe 4 ianuarie</i>	253
V. <i>Un viraj brusc</i>	264
VI. <i>Pământ?</i>	277
VII. <i>Aisbergul răsturnat</i>	291
VIII. <i>Lovitura de grație</i>	303
IX. <i>Ce e de făcut?</i>	316
X. <i>Halucinații</i>	326
XI. <i>În mijlocul cețurilor</i>	337
XII. <i>Tabăra</i>	349
XIII. <i>Dirk Peters pe mare</i>	362
XIV. <i>Unsprezece ani în câteva pagini</i>	374
XV. <i>Sfinxul ghețarilor</i>	387
XVI. <i>Doisprezece din șaptezeci!</i>	404

*În memoria lui Edgar Poe
Prietenilor mei din America*

PRIMA PARTE

I

INSULELE KERGUELEN

Cu siguranță, nimeni nu va crede că această povestire, pe nume *Sfinxul ghețarilor*, este adevărată. Nu contează: e bine, după părerea mea, ca ea să fie oferită publicului. E treaba lui, a publicului, să creadă sau să nu creadă deloc în ea.

Ar fi greu să ne imaginăm, pentru începutul acestor aventuri minunate și îngrozitoare, un loc mai potrivit decât Insulele Dezolării – nume care

le-a fost dat, în 1779, de către căpitanul Cook. Cu siguranță, după ceea ce am văzut acolo în timpul unei șederi de câteva săptămâni, pot afirma că își merită denumirea jalnică dată de celebrul navigator englez. Insulele Dezolării, asta spune tot.

Știu că, în nomenclatoarele geografice, ele poartă numele de Kerguelen, adoptat de toată lumea pentru grupul aflat la 49°54' latitudine sudică și 69°6' longitudine estică. Justificarea acestuia este că, în anul 1772, baronul francez Kerguelen a fost primul care a semnalat prezența acestor insule, în partea sudică a Oceanului Indian. La drept vorbind, în călătoria pe care a făcut-o atunci, șeful de escadră a crezut că descoperise un continent nou, care începe la limita mărilor antarctice. Dar, în cursul unei a doua expediții, a trebuit să recunoască faptul că făcuse o greșală. Acolo nu se afla decât un arhipelag. Și dacă e să mă credeți, Insulele Dezolării este singurul nume care i se potrivește acestui grup de trei sute de insule și insulițe, aflat în mijlocul unei pustietăți imense de apă, tulburată aproape fără încetare de marile furtuni ale sudului.

Și totuși, arhipelagul este locuit. Ba chiar, pe data de 2 august 1839, adică acum două luni, grație prezenței mele la Christmas Harbour, numărul celor câțiva europeni și americani care formează nucleul principal al populației din Kerguelen a crescut cu o persoană. E adevărat, nu așteptam decât ocazia să plec de acolo, după ce îmi terminasem studiile geologice și mineralogice care m-au mânat în direcția insulelor.

Christmas Harbour – Portul Crăciunului – se află pe cea mai importantă dintre insulele acestui arhipelag, a cărui suprafață măsoară patru mile cinci sute de kilometri pătrați – adică o jumătate din cea a Corsicii. Pe insula propriu-zisă se ajunge destul de ușor și fără ocolișuri. Vasele pot ancora în apropierea ei în patru brațe de apă. După ce treci, în nord, de Capul François, dominat de Muntele Table de la o înălțime de o mie două sute de picioare, dai cu ochii de o arcadă de bazalt foarte scobită în partea de sus. Poți vedea și un golf îngust, adăpostit de insulițe aflate mai în larg de vânturile furioase dinspre est sau dinspre vest. În spate, se vede Christmas Harbour. Nava pe care te afli se poate îndrepta direct către el, dinspre tribord. Odată ajunsă în radă, va putea rămâne cu o singură ancoră, fără probleme, cât timp golful nu e cuprins de gheață.

De altfel, Insulele Kerguelen posedă și alte fiorduri – și chiar cu sutele. Malurile lor sunt zdrențuite și uzate ca tivul fustei unei femei sărace, mai ales în partea cuprinsă între nord și sud-est. Insulele și insulițele abundă acolo. Solul de origine vulcanică se compune din cuarț amestecat cu o rocă albăstruie. La venirea verii, pe aceasta cresc mușchi verde, licheni cenușii, diverse fanerogame și *Saxifragaceae* zdravene și rezistente. La care se adaugă un singur arbust, o specie de varză foarte acră la gust, care nu se găsește în alte locuri.

Aici se găsesc și întinderile populate de corbi care constituie în același timp habitatul pinguinilor regali și de alte feluri, ale căror șiruri interminabile umplu locul. Îmbrăcați în galben și în alb, cu capul dat pe spate, cu aripile ca pulpanele unei haine, aceste păsări nu prea inteligente aduc, de departe, cu o procesiune de călugări care înaintează pe plajă.

Să adăugăm că Insulele Kerguelen oferă nenumărate refugii vacilor-de-mare îmblânite, focilor cu trompă, elefanților de mare. Vânătoarea sau pescuitul acestor amfibii este destul de profitabil, așa că a generat un gen de comerț care atrăgea, la vremea lui, numeroase nave.

În acea zi, mă plimbam prin port, când hangiul care mă găzduia mă acostă și îmi spuse:

– Dacă nu mă înșel, timpul începe să vi se pară că se scurge foarte greu, domnule Jeorling?

Hangiul era un american gras și înalt, instalat de vreo douăzeci de ani la Christmas Harbour, care ținea singurul han din port.

– Greu, greu, v-aș răspunde, jupâne Atkins, cu condiția să nu vă jignesc cu răspunsul meu.

– Deloc, chiar deloc, răspunse omul. Vă imaginați că am văzut tot atâția oameni plecând câte hule au văzut stâncile de pe Capul François.

– Dacă rezistați la fel de bine intemperțiilor ca el...

– Da, da. Chiar din ziua în care ați debarcat la Christmas Harbour și ați tras la Fenimore Atkins, la *Cormoranul Verde*, mi-am spus: în două săptămâni, dacă nu chiar într-una, oaspetele meu o să se sature și o să înceapă să-i pară rău că a debarcat pe Kerguelen...

– Ba nu, jupâne Atkins, nu am niciodată regrete pentru ceea ce am făcut!

– Ce obicei lăudabil, domnule!

– De altfel, parcurgând grupul de insule, am reușit să observ câteva lucruri curioase. Am traversat câmpiile denivelate, întrerupte de regiuni de turbă și căptușite cu un mușchi tare, și voi lua cu mine o serie de mostre mineralogice și geologice deosebite. Am luat parte la pescuitul vostru de vaci-de-mare și de foci. V-am vizitat coloniile de corbi, în care pinguinii și albatroșii trăiesc împreună avându-se ca frații, lucru care mi se pare demn de remarcat. M-ai servit, din când în când, cu petrel Balthazard, asezonat de mâna ta, care e cât se poate de acceptabil, dacă ai poftă de mâncare. În fine, am fost foarte bine primit la *Cormoranul verde* și îți sunt foarte recunoscător... Dar, dacă mai știi să socotesc, se fac două luni de când tricatarul chilian *Pénas* m-a depus la Christmas Harbour, în plină vară...

– Și acum vreți, strigă hangiuul, să vă întoarceți în țara dumneavoastră, domnule Jeorling? Țara care e și a mea, Connecticut, unde o să revedeți Hartford, capitala noastră...

– Cu siguranță, jupâne Atkins, fiindcă se fac în curând trei ani de când mă învârt prin lume... Trebuie să te oprești odată și odată, să prinzi rădăcini...

– Ei, ei! Dacă prinzi rădăcini, îmi răspunde americanul făcând cu ochiul, îți cresc și ramuri!

– Așa e, jupâne Atkins! Totuși, cum n-am familie, se poate foarte bine să fiu ultimul din neamul meu! Nu știi dacă la patruzeci de ani o să-mi mai treacă prin cap să-mi cresc ramuri, așa cum ai făcut tu, dragul meu hangiu, fiindcă și tu ești ditamai copacul...

– Un stejar – și chiar un stejar verde, dacă-mi permiteți, domnule Jeorling.

– Și ai avut dreptate să ascuți de legea naturii! Și dacă natura ne-a dat picioare ca să mergem cu ele...

– Ne-a dat și cu ce să ne așezăm, râse răgușit Fenimore Atkins. Așa că eu m-am așezat bine-mersi la Christmas Harbour. Consoarta mea Betsey m-a fericit cu zece copii, care o să mă ferească și ei cu nepoți când va veni vremea, care o să mi se agațe de pulpe ca niște pisoi.

– Și nu ai de gând să te mai întorci acasă?

– Și acum vreți, strigă bangiul, să vă întoarceți în țara dumneavoastră, domnule Jeorling?

– Ce să fac acolo, domnule Jeorling? Ce-am făcut deja: am suferit! Dimpotrivă, aici, în Insulele astea ale Dezolării, în care n-am apucat să fiu dezolat niciodată, m-am simțit ușurat. Și eu, și ai mei!

– Asta e clar, jupâne Atkins, și te felicit, fiindcă ești fericit... Totuși, nu e imposibil ca într-o zi să-ți vină cheful să...

– Să mă dezrădăcinez, domnule Jeorling?! Haideți, zău! Sunt ca un stejar, v-am zis, și încercați dumneavoastră să scoateți din rădăcini un stejar care s-a înfundat până la jumătatea trunchiului în siliciul Insulelor Kerguelen!

Era plăcut să-l ascuți pe demnul american, atât de bine aclimatizat în arhipelagul în care ne aflam, rezistând cu atâta vigoare intemperiilor climei. Trăia acolo, cu familia lui, ca pinguinii în coloniile de corbi: mama, o curajoasă matroană, copiii, toți zdraveni și cu o sănătate înfloritoare, care nici n-auziseră de angină sau de stomacuri balonate. Afacerile mergeau strună. *Cormoranul verde* era bine aprovizionat cu clienți, fiindcă auziseră de el toate navele, baleniere sau de alte feluri, care se opreau în Kerguelen. Acestora le furniza seu, grăsime, gudron, smoală, condimente, zahăr, ceai, conserve, whisky, gin, brandy. Oricum, un alt han n-ai mai fi găsit la Christmas Harbour. Cât despre băieții lui Fenimore Atkins, erau dulgheri, confecționau vele, pescuiau și vâneau amfiibiile oriunde apăreau acestea în sezonul cald. Erau oameni curajoși, care se supuseseră destinului lor fără niciun fel de ifose...

– În fine, jupâne Atkins, ca să conchidem, i-am spus eu, sunt încântat că am ajuns în Kerguelen și o să-i păstrez o amintire frumoasă... Și totuși, nu mi-ar plăcea să pornesc din nou pe mare...

– Haideți, domnule Jeorling, un pic de răbdare! îmi spuse filozoful hangiu. Nu trebuie niciodată să-ți dorești, și nici să grăbești ora despărțirii. Și aduceți-vă aminte că urmează vremea frumoasă... În cinci sau șase săptămâni...

– Da, dar până una-alta, am strigat eu, munții și câmpiile, stâncile și plajele s-au acoperit de un strat gros de zăpadă, iar soarele nu poate nici măcar să risipească ceața de la orizont...

– Zău, domnule Jeorling! Nu vedeți că deja iarba sălbatică crește sub zăpadă?... Ia uitați-vă...

– Eu știu?... Poate dacă mă uit cu lupa! Hai să fim serioși, Atkins, susții că nu mai e gheață în golfuri? E august, care e ca februarie în emisfera noastră nordică!...

– Bine, de acord, domnule Jeorling. Dar aveți puțină răbdare, vă spun iar!... Iarna a fost blândă anul ăsta... Curând o să apară vasele în larg, la est sau la vest, fiindcă se apropie sezonul pescuitului.

– Să te-audă Dumnezeu, jupâne Atkins, și să o ajute și pe cea care n-ar trebui să întârzie... Goeleta *Halbrane!*...

– Căpitanul Len Guy, răspunse hangiul, este un marinar grozav, deși e englez – oameni grozavi se găsesc oriunde –, se aprovizionează de la *Cormoranul verde*.

– Și crezi că *Halbrane*...

– *Halbrane* va fi semnalat în cel mult opt zile în dreptul Capului François sau dacă nu, n-ar mai exista căpitanul Len Guy, și dacă n-ar mai exista căpitanul Len Guy ar însemna că *Halbrane* s-a scufundat pe drum, între Kerguelen și Capul Bunei Speranțe!

Aceasta a fost replica cu care jupânul Fenimore Atkins m-a părăsit, făcând un gest superb, care arăta că o astfel de idee era cu totul neverosimilă.

De altfel, speram ca previziunile bunului hangiu să se realizeze cât de repede, fiindcă timpul mă presa. Dacă era să-l cred, apăruseră deja semnele anotimpului frumos – frumos, în acele locuri, se înțelege. E adevărat, latitudinea insulei principale e aproape aceeași cu cea a Québecului sau a Parisului. Dar vorbim despre emisfera sudică și, după cum știm, din cauza orbitei eliptice pe care o descrie Pământul, cu Soarele într-unul din focare, această emisferă este mai rece vara decât cea nordică și, de asemenea, mai caldă vara. Ceea ce e sigur e că sezonul de iarnă este groznic în Kerguelen, din cauza furtunilor, și că marea îngheață timp de mai multe luni, chiar dacă temperatura nu este extraordinar de scăzută – în medie, 2° Celsius iarna și șapte vara, ca în Insulele Falkland sau la Capul Horn.

Nu mai trebuie spus că, în această perioadă, Christmas Harbour și celelalte porturi nu adăpostesc niciun vas. În epoca la care mă refer, cele cu aburi erau încă rare. Cât despre veliere, care trebuiau să aibă grijă să nu rămână blocate în ghețuri, ele căutau porturile Americii de Sud, pe coasta vestică a lui Chile, sau pe cele din Africa – de obicei Capetown, la Capul Bunei Speranțe. Câteva șalupe – unele prinse în ghețuri, altele zăcând pe plajă și pline de promoroacă până în vârful catargului –, cam asta e tot ce oferea privirii mele Christmas Harbour.

Și totuși, dacă diferențele de temperatură nu sunt considerabile în Kerguelen, clima e umedă și rece. Foarte frecvent, mai ales în partea occidentală, grupul de insule e asaltat de vijelii dinspre nord sau dinspre vest, amestecate cu grindină și ploaie. Către est, cerul e mai limpede, chiar dacă lumina este și acolo pe jumătate filtrată și, în această parte, limita zăpezilor de pe crestele munților se păstrează la trei sute de picioare deasupra mării.

Deci, după cele două luni pe care le petrecusem în arhipelagul Kerguelen, nu mai așteptam decât ocazia să pot pleca de aici la bordul goletei *Halbrane*, ale cărei calități entuziastul meu hangiu nu înceta să mi le laude, atât din punct de vedere maritim, cât și al vieții sociale.

– N-o să găsiți ceva mai bun! îmi repeta el, de dimineața până seara. Dintre toți căpitaniii de cursă lungă din marina engleză, nu există niciunul care să se compare cu prietenul meu Len Guy, nici din punctul de vedere al îndrăznelii, nici din cel al meseriei pe care o știe!... Dacă i-ar plăcea să vorbească sau să aibă de-a face cu oamenii mai mult, ar fi perfect!

Așa că mă hotărâsem să urmez sfaturile jupânului Atkins. Voiam să-mi rezerv locul imediat ce goleta avea să arunce ancora la Christmas Harbour. După o oprire de șase sau șapte zile, urma să plece din nou pe mare, cu destinația Tristan da Cunha, cu o încărcătură de minereu de cositor și de cupru.

Proiectul meu era de a rămâne câteva săptămâni, în sezonul frumos, pe această insulă. De acolo, mă gândeam să plec înapoi în Connecticut. Și totuși, eram conștient de proporția de hazard care se găsește în toate întreprinderile omenești, fiindcă e înțelept, așa cum a spus Edgar Allan Poe, ca

totdeauna „să iei în considerare neprevăzutul, neașteptatul, ceea ce pare de neconceput, lucruri la care contribuie din plin faptele colaterale, contingente, întâmplătoare, accidentale, cât timp hazardul trebuie să fie, fără încetare, obiectul unui calcul riguros“.

Și dacă îl citez pe marele autor american, e din cauză că, deși sunt un spirit foarte practic, o fire foarte serioasă, o natură mai puțin imaginativă, îl admir foarte tare pe acest genial poet al ciudățeniei umane.

În rest, pentru ca să ne întoarcem la *Halbrane*, sau mai degrabă la ocaziile care urmau să-mi fie oferite de a pleca din Christmas Harbor, nu trebuia să mă tem de niciun inconvenient. În acea epocă, Insulele Kerguelen erau vizitate în fiecare an de nenumărate vase – cel puțin cinci sute. Pescuitul cetaceelor dădea rezultate fructuoase și ne putem închipui asta, cât timp un elefant de mare poate furniza o tonă de ulei, adică echivalentul a o mie de pinguini. E adevărat, mai recent, vasele care se învârt prin arhipelag nu sunt mai multe de o duzină – ceea ce dă o indicație despre cât de abuziv au fost vânat cetaceele în zonă.

Deci, nu aveam de ce să fiu neliniștit în privința mijloacelor cu care aș fi putut părăsi Christmas Harbour, chiar dacă deocamdată *Halbrane* lipsea de la întâlnire, iar căpitanul Len Guy nu venise să îi strângă mâna cumătrului Atkins.

În fiecare zi, mă plimbam prin împrejurimile portului. Soarele începuse să devină puternic. Stâncile – terasate sau coloane vulcanice – se dezbrăcau, încet, de haina lor albă de inarnă. Pe plaje, la poalele falezelor bazaltice, începuse să crească un mușchi de culoarea vinului roșu, iar în largul oceanului șerpuiau benzi lungi de alge, de cincizeci până la șaiszeci de yarzi. Pe câmp, către fundul golfului, câteva graminee scoteau capul timid – printre altele *fanerogamele lyella*, care provin din Anzi, apoi cele venite din Țara de Foc și, în plus, arbustul unic al acestor locuri, acel gen de varză gigantică, foarte căutat din pricina calităților antiscorbutice.

Mamiferele marine există din plin în aceste locuri, dar în ceea ce le privește pe cele terestre, nu întâlnisem nici măcar unul singur, și nici batracieni sau reptile. Doar câteva insecte – fluturi sau de alte feluri –, care nici măcar

nu aveau aripi, din simplul motiv că dacă le-ar fi folosit, curenții atmosferici le-ar fi dus deasupra valurilor care se rostogolesc prin aceste mări.

O dată sau de două ori, m-am imbarcat pe una din acele șalupe zdrene cu care pescarii înfruntă vântul ce lovește ca o catapultă stâncile, în Kerguelen. Cu aceste vase, ai fi putut încerca să traversezi oceanul până la Capetown, dacă ți-ai fi pus mintea. Dar, fiți liniștiți, nu aveam nicio intenție să plec în astfel de condiții de la Christmas Harbour... nu! „Speram“ să apară goeleta *Halbrane*, iar goeleta *Halbrane* nu mai avea cum să întârzie.

În timpul acestor plimbări dintr-un golf într-altul, observasem cu curiozitate diferitele particularități ale acestei insule chinuite, ale acestei osaturi bizare, prodigioase, formată din magmă, care găurea giulgiul alb al iernii, scoțându-și afară membrele albastre ale scheletului...

Și ce nerăbdare mă cuprindea, uneori, în ciuda sfaturilor cumiți ale hangiului meu, atât de mulțumit de existența pe care o ducea la Christmas Harbour! Sunt rari, pe această lume, cei pe care viața i-a făcut filozofi. De altfel, la Fenimore Atkins, sistemul muscular îl domina pe cel nervos. Poate că, de asemenea, poseda mai puțină inteligență decât instinct. Acest gen de oameni sunt mai bine înarmați împotriva loviturilor vieții și se poate foarte bine, una peste alta, ca șansele lor de a fi fericți în locuri ca acela în care ne aflam să fie mai mari.

– Și *Halbrane*?... îl întrebam în fiecare dimineață.

– *Halbrane*, domnule Jeorling?... îmi răspundea el, lipsit de griji. O să sosească cu siguranță azi, și dacă nu azi, mâine!... O să ajungem într-o zi care va fi cea dinaintea celei în care steagul căpitanului Len Guy se va vedea la intrarea în Christmas Harbour!

Bineînțeles, ca să beneficiaz de mai multă vizibilitate, nu aveam decât să urc pe Muntele Table. La o altitudine de o mie două sute de picioare, poți parcurge cu privirea un cerc cu raza de treizeci și patru până la treizeci și cinci de mile și, chiar prin ceață, aș fi putut eventual zări goeleta cu douăzeci și patru de ore înaintea sosirii? Dar numai un nebun ar fi putut visa la un asemenea urcuș, pe muntele ai cărui versanți erau încă bine căptușiți cu zăpadă.

Dintr-odată, o pasăre cu aripi mari se ridică...

Mergând pe plaje, mi se întâmpla să pun pe fugă o mulțime de amfibii, care plonjau în apele dezghețate. Pinguinii impasibili și grei nu se îndepărtau niciun pic la apropierea mea. Fără aerul stupid pe care îl aveau, ai fi fost tentat să le adresezi cuvântul, cu condiția să le vorbești limba țipătoare și asurzitoare. Cât despre petrelii negri, despre pufinele negre și albe, despre cufundari, pescăruși, rațe – fugeau fâlfâind din aripi.

Într-o zi, mi-a fost dat să asist la plecarea unui albatros, pe care pinguinii au salutată-o cu cele mai grozave orăcăituri ale lor – ca pe un prieten

care îi abandona pentru totdeauna. Aceste păsări puternice pot parcurge etape de două sute de leghe, fără a se odihni nici măcar un moment, și cu o asemenea viteză, încât străbat spații mari în doar câteva ore.

Nemișcat pe o stâncă înaltă, la extremitatea golfului Christmas Harbour, albatrosul privea marea ale cărei valuri înspumate se loveau cu violență de stânci.

Dintr-odată, o pasăre cu aripi mari se ridică, cu labelle strânse sub ea, cu capul întins în față ca bompresul unei nave, scoțând un țipăt ascuțit și, la câteva clipe după ce se transformase într-un punct negru, în înalt, dispăru în spatele perdelei de ceață de la orizont.